
**ИНТЕГРИРАНА
МРЕЖА за
РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ
ВО ПЕЛАГОНИСКИОТ РЕГИОН**

**ПРОГРАМА ЗА РАБОТА НА ИНТЕГРИРАНА
МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ НА
ПЕЛАГОНИСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН
2016-2018**

СОДРЖИНА

КРАТЕНКИ	3
РЕЗИМЕ	4
ВОВЕД	6
РАЗВОЈНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПЕЛАГОНИСКИОТ РЕГИОН.....	7
ПРОФИЛ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ ВО ПЕЛАГОНИСКИОТ РЕГИОН.....	15
МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ИЗРАБОТКА НА ПРОГРАМАТА ЗА РАБОТА И АКЦИОНИОТ ПЛАН НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ НА ПЕЛАГОНИСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН	18
РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕ И НАОДИ.....	22
АНАЛИЗА НА СЕВКУПНИОТ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ НА ПЕЛАГОНИСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН	27
ВИЗИЈА, МИСИЈА И ПРИНЦИПИ НА РАБОТЕЊЕ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ	31
АНАЛИЗА НА КАПАЦИТЕТИТЕ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ.....	34
СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ.....	36
ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ И КОЛЕКТИВНИ АКЦИИ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ.....	40
МОЖНИ ИЗВОРИ НА ФИНАНСИРАЊЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА НА ИМРР	44
ПЛАН ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА ЗА РАБОТА НА ИМРР	49
ПРИЛОЗИ	55

КРАТЕНКИ

ИМРР, Мрежата – Интегрирана мрежа за регионален развој

ЦРППР – Центар за развој на Пелагониски плански регион

ППР – Пелагониски плански регион

ЛАГ – Локална акциона група

УНДП – Програма за развој на обединетите нации

МЛС – Министерство за локална самоуправа

МСП – Мали и средни претпријатија

СЦ – Стратешка цел

Програмата – Програма за работа на ИМРР 2016-2018

Акциониот план – Акционен план на ИМРР за 2016-2017

Членките – Организации членки на ИМРР

РЕЗИМЕ

Програмата за работа на Интегрираната мрежа за регионален развој (ИМРР) на Пелагонискиот плански регион 2016-2018 и **Акциониот план** за 2016-2017 година се стратешки документи кои претставуваат сумирање на одредбите и фокусот на работењето ИМРР за следните неколку години.

Интегрираната мрежа за регионален развој е основана во 2014 година од страна на Центарот за развој на Пелагониски плански регион (ЦРППР) во партнерство со деветте општини во Пелагонискиот регион. Нејзина **основна цел** е зголемување на соработката и вмрежување на релевантните чинители во Пелагонискиот плански регион, а со цел целокупен развој на Пелагонискиот плански регион.

Визијата на ИМРР гласи:

„Интегрирана мрежа за регионален развој која преку доверба и соработка ќе придонесе за напредок на бизнис секторот, а со тоа ќе стане лидер во подобрувањето на економскиот и социјалниот развој како и развој на опкружувањето на Пелагониски плански регион.“

Мисијата на ИМРР е:

„Интегрирана мрежа за регионален развој која ќе придонесе за унапредување на економскиот развој на Пелагониски Плански Регион, преку заедничка соработка и доверба на сите чинители во региону.“

Како стратешки цели кои претставуваат насока во која ќе се движат плановите и активностите на ИМРР, се поставени следниве 13, групирани во четири приоритетни области:

Приоритетна област 1: Економско опкружување

Приоритетна мерка 1: Зајакнување на економското окружување и состојбата со пазарот на трудот во Пелагонискиот плански регион.

Стратешки цели во приоритетна област 1:

- С.Ц.1.1. Да ја унапреди соработката помеѓу засегнатите страни од регионот;
- С.Ц.1.2. Да се посвети на креирање на соодветно опкружување за развој на различни видови туризам;
- С.Ц.1.3. Да придонесе кон препознатливост и брендирање на производите од регионот;
- С.Ц.1.4. Да обезбеди поддршка за јакнење на локалните бизниси;
- С.Ц.1.5. Да направи усогласување на побарувачката и понудата на работен кадар согласно потребите на регионот.

Приоритетна област 2: Социјално опкружување

Приоритетна мерка 2: Градење на капацитети за развој и испорака на услуги во делот на социјалното опкружување на регионот

Стратешки цели во приоритетна област 2:

- С.Ц.2.1. Активно да учествува во делот на креирање на регионални политики и одржливи модели за унапредување на социјалното опкружување;
- С.Ц.2.2. Да врши идентификација и обезбедување на неопходни социјални услуги за економски раст.

Приоритетна област 3: Животна средина

Приоритетна мерка 3: Унапредување на условите за заштита на животната средина

- С.Ц.3.1. Да ја зголеми свеста кај населението за одржливо управување со природни ресурси, енергетска ефикасност и животна средина;
- С.Ц.3.2. Одржливо урбанистичко планирање и уредување на просторот и инфраструктурата.

Приоритетна област 4: Интерно зајакнување на мрежата

Приоритетна мерка 5: Подобрување на организациската стабилност и структура на ИМРР и градење партнерства со засегнатите страни

- С.Ц.4.1. Зајакнување на капацитетите на членките на ИМРР;
- С.Ц.4.2. Воспоставување на ефективна и ефикасна соработка, и заеднички иницијативи помеѓу членките;
- С.Ц.4.3. Обезбедување на одржливост на организацијата и нејзина препознатливост.

Дефинираните стратешки цели на ИМРР се постигнуваат преку колективните активности наведени во Акциониот план 2016-2017 (*Прилог 1* на оваа Програма).

ВОВЕД

Како резултат на проектот *Воспоставување на заедничко работно тело - Интегрирана мрежа за регионален развој*, во септември 2014 од страна на Центарот за развој на Пелагониски плански регион (ЦРППР) во партнерство со деветте општини во Пелагонискиот регион формирана е ***Интегрираната мрежа за регионален развој на Пелагонискиот плански регион (ИМРР)***. Проектот е финансиски и стручно поддржан од страна на Министерството за локална самоуправа и Програмата за развој на Обединетите нации (UNDP).

Интегрираната мрежа за регионален развој во Пелагонискиот регион (ИМРР) претставува платформа која ги вклучува јавниот, приватниот и невладиниот сектор во заедничка акција за севкупен регионален развој. Таа претставува облик на меѓуопштинска соработка на 9-те општини од Пелагонискиот регион (јавен сектор), бизнис секторот и невладиниот сектор чија цел е активно да делуваат во областа на регионалниот развој, ставајќи акцент на економскиот развој на регионот. Како нејзини членки се јавуваат 21 институции/организации, претставници од сите три сектори.

Основна цел на ИМРР е зголемување на соработката и вмрежување на релевантните чинители во Пелагонискиот плански регион, а со цел целокупен развој на Пелагонискиот плански регион.

Целна група на Интегрираната мрежа за регионален развој се:

- Трговски друштва/ економски оператори од Пелагонискиот регион.
- Центарот за развој на Пелагонискиот плански регион.
- Регионалните Стопански Комори од Битола и Прилеп.
- Занаетчиските комори од Битола и Прилеп.
- НВО од регионот.
- Општините во Пелагонискиот регион.
- Универзитетот Св. Климент Охридски- Битола

Во рамки на ИМРР се интегрирани и веќе постоечките неформални Мрежи кои ЦРППР ги координира како:

- Мрежа за развој на културата во Пелагонија
- Мрежа за развој на руралните средини (Локални Акциони Групи)
- Мрежа за развој на туризмот во Пелагонија
- Мрежа на експерти за идентификација на регионални проекти

Овој документ ќе ја елаборира Програмата за работа на ИМРР за периодот 2016-2018 година заедно со Акциониот план за 2016-2017 година (*Прилог 1 на Програмата*). Во нивни рамки ќе бидат дефинирани визијата, мисијата, стратешките цели во рамки на приоритетни области, приоритетни мерки и колективни акции.

ДЕЛ I

РАЗВОЈНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПЕЛАГОНИСКИОТ РЕГИОН

Пелагонискиот плански регион се наоѓа во југозападниот дел на Македонија и се граничи со Република Грција на југ, Република Албанија на југозапад, Вардарски плански регион на југоисток и Југозападниот регион на северозапад. Главен административен центар на регионот е градот Битола. Пелагонискиот плански регион ги опфаќа басените на Пелагониската и Преспанската котлина. Името на областа е добиено според Пелагониската котлина која зазема најголем дел од територијата на целиот плански регион.

Регионот има два гранични премини што овозможува добра комуникација и проток на добра и луѓе, во и надвор од земјата. Размената на добра и луѓе се остварува преку патните гранични премини Стење/Горица кај Ресен со Република Албанија и Меџитлија/Ники кај Битола со Република Грција. Во рамки на регионот постои и еден железнички премин кај селото Креница со Република Грција, кој во моментот не е во функција.

Пелагонискиот плански регион го сочинуваат 9 (девет) општини – Битола, Прилеп, Крушево, Демир Хисар, Могила, Долнени, Кривогаштани, Ресен и Новаци. Регионот е генерално составен од рурални подрачја. Петте града во Пелагонискиот регион (Битола, Прилеп, Крушево, Ресен и Демир Хисар¹) зафаќаат урбана површина од 80 км² или 1,7%, од вкупната површина на регионот, на која е сконцентрирано 67,6% од вкупното население. Руралните подрачја зафаќаат 98,7% (4.637 км²) од вкупната површина на регионот и се сочинети од 338 рурални населби.

Општина Битола и Општина Прилеп се најголеми општини во регионот, каде се сконцентрирани најголем број од населението и економските активности. Табела 1 дава преглед на бројот на населението по општини.

Табела бр. 1 Податоци за вкупниот број население во Пелагонискиот плански регион и во општините во 2002 и 2013 година

Општина	Население - Попис 2002	Население во 2013 ²	Површина ³ км ²	Вкупно населени места
Општина Битола	95.385	92.777	787	66
Општина Демир Хисар	9.497	8.555	480	41
Општина Кривогаштани	6.150	5.701	89	13
Општина Крушево	9.684	9.559	191	19
Општина Могила	6.710	6.396	255	23
Општина Прилеп	76.768	75.826	1.199	59
Општина Ресен	16.825	16.345	551	44
Општина Новаци	3.549	3.246	753	41
Општина Долнени	13.568	13.962	412	37
ВКУПНО	238.136	232.367	4.717	313

Движењето на бројот на населението во рамки на регионот во последните пет години односно периодот 2009-2013 година според нивната положа припадност е даден во Табела 2.

¹ Закон за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија Сл. весник 55/2004 од 17.08.2004 година

² Државен завод за статистика – Проценки на 30.06. 2013 и на 31.12. 2013 година

³ Површината во км² е според Законот за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија - “Службен весник на Република Македонија”, број 55/04 и 12/05) и град Скопје - Закон за градот Скопје, “Службен весник на Република Македонија”, број 55/04 (број на општини 84 и Скопје како посебна територијална единица).

Табела бр. 2. Демографски податоци за Пелагонискиот плански регион, 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Вкупно население	234.488	234.137	233.628	232.959	232.367
Мажи	117.408	117.250	116.979	116.656	116.392
Жени	117.080	116.887	116.649	116.303	115.975

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија (Попис 2002 година и „Регионите во Република Македонија 2012 и 2014“)

Од податоците наведени во двете табели може да се види дека во регионот има континуиран тренд на намалување на број на населението кое се јавува како резултат на намалениот наталитет и високата стапка на смртност. Стапката на наталитет од 9,7‰ е меѓу најниските во државата и е далеку под националниот просек (пониска стапка имаат само Источниот и Југозападниот регион).

Пелагонискиот плански регион има добри климатски услови за развој на земјоделството, а особено за одгледување на индустриски култури. Земјоделското земјиште зафаќа површина од 276.777 ха, што претставува 23% од вкупната земјоделска површина во Република Македонија.

Од рудните наоѓалишта во регионот најважно економско значење имаат лежиштата на јаглен (лигнит) во Пелагонија и Мариово кои денес се искористуваат во трите блока на РЕК Битола и неметалните лежишта на дијатомејска земја во Манастир – Мариово и белите мермери во Прилепско. Посебен минерален ресурс претставуваат ладните минерални извори кај селото Мецитлија, битолско, кои подолг временски период се во експлоатација.

Според одлука на Владата, развојниот индекс на планските региони се утврдува како пондериран просек од економско-социјалниот и демографскиот индекс, при што двата индекси имаат подеднакво учество во креирањето на развојниот индекс. Класификацијата на планските региони според степенот на развиеноста за периодот од 2013 до 2017 година е донесена во јуни 2013 година според поред која вредноста на индексот на Република Македонија изнесува 100. Табела 3 дава преглед на степенот на развиеност на планските региони, паралелно споредувајќи го Пелагонискиот плански регион со останатите региони во државата.

Табела бр. 3 Класификација на планските региони според степенот на развиеност за периодот 2013-2017 година

Плански регион	Според развојниот индекс	Според економско-социјалниот индекс	Според демографскиот индекс
Скопски	151,0	147,7	153,5
Југоисточен	97,1	129,5	72,4
Пелагониски	91,2	109,1	79,6
Југозападен	81,4	97,7	69,0
Полошки	82,4	50,0	106,9
Вардарски	73,5	70,5	75,9
Источен	96,1	136,4	65,5
Североисточен	62,7	27,3	89,7

Извор: Одлука за класификација на планските региони според степенот на развиеност за периодот 2013-2017, Службен весник бр. 88/2013

За определување на степенот на развиеност на планските региони се пресметува економско социјален индекс, демографски индекс и развојен индекс. Со пресметка на пондериран просек од економско социјалниот и демографскиот индекс, се добива

развоен индекс. Степенот на развиеност на планските региони се одредува според развојниот индекс. Согласно наведената класификација, Пелагонискиот регион има степен на развиеност 91,2 со што се наоѓа на трето место после Скопскиот и Источниот плански регион.

Бруто домашниот производ (БДП) е најчесто употребуван индикатор за утврдување на нивото на економскиот развој на регионите и државите. Во следната табела се претставени вкупната висина на БДП во Република Македонија и Пелагонискиот плански регион во милиони денари, како и процентот на учество во вкупниот БДП на државата.

Табела бр. 4. Бруто домашен производ во Република Македонија и во Пелагонискиот плански регион во периодот 2010 – 2012 година

Година	БДП во милиони денари Република Македонија	БДП во милиони денари Пелагониски плански регион	Процент (%) на учество во вкупниот БДП
2010	437.296	52.923	12.1
2011	464.187	52.446	11.3
2012	466.703	50.893	10.9

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија „Регионите во Република Македонија, 2012, 2014 и Бруто домашен производ“, Соопштение, Година: 26.11.2014, Број: 3.1.14.07

Просечното учество на Пелагонискиот плански регион во креирањето на националниот БДП е во опаѓање секоја последователна година во периодот 2010-2012.

Земјоделството и индустријата се најзначајни стопански сектори во регионот. Оваа констатација ја потврдуваат податоците презентирани Табела 5, во која е презентирана бруто додадената вредност која се создава во различни стопански сектори.

Табела бр.5 Бруто додадена вредност според позначајните сектори на дејноста во 2010, 2011 и 2012 година во Република Македонија и во Пелагонискиот плански регион

Бруто додадена вредност според секторот на дејноста (во милиони денари)						
Позначајни сектори	2010		2011		2012	
	Р.М.	Пелагониски Регион	Р.М.	Пелагониски Регион	Р.М.	Пелагониски Регион
Земјоделство	43.739	8.684	43.895	7.840	40.705	8.165
Индустрија	81.803	15.607	87.048	16.363	70.198	12.423
Градежништво	23.902	2.290	29.924	3.163	31.166	2.610
Трговија	77.176	7.101	83.316	6.319	85.261	4.813
Останати дејности	154.528	12.661	158.208	12.878	168.005	14.452
Вкупна додадена вредност	381.148	46.343	402.392	46.563	395.335	42.463

Извор: Државен завод за статистика, Регионите во Република Македонија, 2014

Според податоците на Државниот завод за статистика, бројот на активни деловни субјекти во 2013 година во Пелагонискиот плански регион изнесува 8.268 и

претставува 11.6% од вкупниот број на активни деловни субјекти во Република Македонија. Пелагонискиот плански регион е трет во државата според бројот на активни деловни субјекти на 1000 жители (35,58), после Скопскиот и Вардарскиот плански регион. Од претходната табела се забележува дека од вкупниот број на активни деловни субјекти според бројот на вработени, 87,5% отпаѓа на деловните субјекти со 1-9 вработени. Малите бизниси како и во поголемиот дел од државата се движечка сила на економскиот развој на регионот. Во периодот од 2012 до 2013 година се забележува намалување на бројот на активни деловни субјекти како на национално ниво, така и на ниво на Пелагонискиот регион. Треба да се спомене дека во Пелагонискиот плански регион постои тренд на пораст на големите деловни субјекти со повеќе од 250 вработени.

Пелагонискиот регион има нагорен тренд во однос на зголемување на вработеноста на населението. Во 2013 година, стапката на активност на населението изнесува 64.4% што претставува зголемување за 0,6% во однос на 2009 год., што е бројка поголема од националниот просек.

Табела бр. 6. Споредбени податоци и општи показатели од социјалната сфера и пазарот на труд во Република Македонија и во Пелагонискиот плански регион, за 2009 и 2013 година

Показатели	РМ		Пелагониски	
	2009	2013	2009	2013
Стапка на активност	56.7	63.8	57,2	64,4
Стапка на вработеност	38.4	42.6	40,6	50,1
Стапка на невработеност	32.2	33.2	29,0	22,2

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија (Попис 2002 година и „Регионите во Република Македонија 2012 и 2014“)

Од 2012 до 2013 година има пораст на просечно исплатената бруто плата во Пелагонискиот регион од 28.271 на 29.173 денари, или зголемување за 3.1%. Сепак, според висината на бруто платата, Пелагонискиот плански регион е сеуште зад државниот просек од 31.025 за 2013 година.

Табела бр. 7. Податоци за Пелагонискиот плански регион за 2010 и 2013 година во однос на пазарот на труд – исплатена бруто и нето плата (во денари)

Индикатори	РМ		Пелагониски	
	2010	2013	2010	2013
Просечно исплатена бруто-плата по вработен	30.225	28.426	31.025	29.173
Просечно исплатена нето-плата по вработен	20.553	19.276	21.145	19.804

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија (Попис 2002 година и „Регионите во Република Македонија 2012 и 2014“)

Значајни карактеристики кои ја отсликуваат состојбата во Пелагонискиот регион се:

- Концентрација на населението во урбаните центри (67,6 % од вкупниот број жители во Пелагонискиот плански регион).
- Во градовите Битола и Прилеп во 2002 година биле сконцентрирани 89,6% односно 144.254 жители од вкупното урбано население на регионот.

- Пелагонискиот плански регион претставува регион со најстаро население каде процентот на население над 65 е години далеку над државниот просек.
- Ниска стапка на наталитет која не обезбедува обновување на населението.
- Развојниот индекс на Пелагонискиот плански регион за периодот 2008 – 2012 изнесува 0,73 и е за 27% под просекот на државата.
- Вредноста на развојниот индекс на Пелагонискиот плански за периодот 2013 – 2017 изнесува 91,2 и е за 8,8% под просекот на државата.
- Според економско социјалниот индекс кој изнесува 0,79, Пелагонискиот плански регион се наоѓа на четвртото место во Република Македонија.
- Според демографскиот индекс (0,69) регионот се наоѓа на петтото место.
- Регионот бележи висока стапка на работоспособно население.
- Потенцијал за развој на земјоделството и одредени индустриски гранки.

Следниве **развојни карактеристики на регионот** се идентификувани согласно наведените податоци:

Потенцијал за развој на регионот: Развој на туризам

- Географска положба, климатските услови и структурата на земјиштето на регионот даваат можност за развивање на разни видови туризам. Согласно моменталните капацитети, проекти и други случувања во регионот во подем е развој на авантуристички туризам. Други видови туризам кои се во развој се планински туризам, рурален туризам, еко-туризам и други алтернативни видови.

Потенцијален придонес на ИМРР:

- Да влијае врз свеста на населението за потенцијалите за развој на туризам во регионот и нивниот придонес;
- Да го подигне квалитетот на туристичката понуда во регионот;
- Промоција на видови на туризам во регионот, вмрежување на тур оператори и потенцијални инвеститори и создавање на нови туристички понуди;

Потенцијал за развој на регионот: Поттикнување на претприемништвото и зајакнување на капацитетите на МСП

- Според официјалните статистики Пелагонискиот плански регион е втор во државата според бројот на активни деловни субјекти, но и втор по број на згаснати претпријатија;
- Просечно учество во креирањето на националниот БДП е во опаѓање секоја последователна година (во периодот 2010-2012);
- Потенцијал за развој во земјоделството и други индустриски гранки.

Потенцијален придонес на ИМРР:

- Развивање и промоција на регионален бренд;
- Промовирање на програмите за поддршка и развој на малите и средни претпријатија;
- Промовирање на индустриските зони и потенцијалите за развој во рамки на регионот;

- Запознавање на бизнис секторот и потенцијалните претприемачи со иновативни форми на бизниси;
- Поттикнување на јавно-приватно партнерство за остварување на потребите во регионот;
- Вмрежување и воспоставување на соработка со невладиниот сектор и локалната самоуправа за подобрување на условите на бизнис заедницата;
- Проценка на бизнис секторот од потребите за квалификуван кадар.

Потенцијал за развој на регионот: Подобрување на понудата на работна сила според потребите на бизнис секторот

- Стапката на невработеност во регионот изнесува 22,9 % и поголемиот број од населението е сконцентрирано во градовите Битола и Прилеп;
- Регионот бележи висока стапка на работоспособно население како и висока стапка на население со високо стручно образование.

Потенцијален придонес на ИМРР:

- Дефинирање на профили и квалификации кај невработеното население;
- Дефинирање на профили и квалификации согласно утврдените потреби на бизнис секторот;
- Воспоставување на соработка со центрите за кариера и доживотно учење и дефинирање на програми за пренасочување на работната сила согласно потребите на пазарот;
- Развој на тренинг програми и модули за адаптирање на работната сила според потребите на бизнис секторот од регионот;
- Влијание врз бизнис секторот за вклучување на развиените модули како развојни програми во рамки на претпријатијата.

Потенцијал за развој на регионот: Подобрување на состојбите на маргинализирани и социјално загрозувани групи

- Недостаток на установи за згрижување на деца од предшколска возраст за нивна нега, воспитување и чување;
- Недостаток на соодветни услови за згрижување на деца со инвалидитет, посебни потреби и деца од социјално загрозувани семејства и нивна социјализација;
- И покрај тоа што регионот има висок процент на старо население, во него нема установи кои ќе вршат згрижување или помагање на старите лица во секојдневните активности.

Потенцијален придонес на ИМРР:

- Учество во креирање на политиките на регионално ниво за подобрување на условите на маргинализираните групи од регионот како и лицата со инвалидитет, посебни потреби и лица кои не можат да се грижат за самите себе си.

Потенцијал за развој на регионот: Заштита на животната средина и околината

- Не постоењето на регионална депонија и места одредени за третирање на електронски и било каков друг тврд отпад согласно со законската регулатива ги зголемуваат негативните ефекти врз животната средина
- Подобрување на урбанистичките планови и просторот за живеење
- Намалување на емисија на штетни гасови во воздухот и другите негативни ефекти од индустриските капацитети преку зголемување на енергетската ефикасност во регионот и користењето на обновливи извори на енергија

Потенцијален придонес на ИМРР:

- Лобирање и поддршка во процесот на создавање на регионална депонија;
- Подигање на свеста кај граѓаните за видовите на отпад, нивното влијание врз животната средина и како може да се намалат ефектите од него;
- Промовирање на енергетска ефикасност во индустрискиот сектор како средство за намалување на оперативните трошоци и влијанието на штетите гасови во воздухот;
- Промовирање на енергетска ефикасност во јавни установи и приватни домови, и користите од нив;
- Промовирање на потенцијали за користење на обновливи извори на енергија во регионот.

ДЕЛ II

ПРОФИЛ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ ВО ПЕЛАГОНИСКИОТ РЕГИОН

3.2. ПРОФИЛ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ

Интегрираната мрежа за регионален развој во Пелагонискиот плански регион – ИМРР е иницијатива предводена од страна на Центарот за Развој на Пелагониски плански регион, општините од Пелагонискиот регион како и регионалните стопански и занаетчиски комори, ЛАГови и претставници на образовниот и невладин сектор. Заедничкото работно тело ИМРР е формално воспоставено во 2015 година со финансиска и стручна поддршка обезбедена од страна на Министерството за локална самоуправа и Програмата за развој на Обединетите Нации (УНДП) во Скопје.

Интегрираната мрежа е формирана врз основа на одлуките за воспоставување на меѓуопштинска соработка донесени од страна на сите девет (9) општини во регионот. Формирањето на ИМРР е во согласност со целите и активностите на петгодишната Програма за развој на Пелагонискиот плански регион како и тригодишниот Акциски план за имплементација на Националната стратегија за рамномерен регионален развој.

Целта која Интегрираната мрежа сака да ја постигне во рамки на регионот е да ја подбори соработката помеѓу приватниот, јавниот и невладиниот сектор во регионот и да ја зајакне координацијата помеѓу овие сектори во имплементирањето на активности наменети за развој на регионот. Преку своите активности Интегрираната мрежа се очекува дека ќе влијае врз развојот на економијата на регионот и зајакнување на нејзините конкурентски вредности.

Улогата на мрежата е да ја подобри состојбата во Пелагонискиот плански регион во следниве области: економско окружување, социјална заштита и животна средина.

Начинот на работа на Интегрираната мрежа се основа на одредбите наведени во „Деловник за работа на постојаното Заедничко работно тело - Интегрирана мрежа за регионален развој на Пелагонискиот плански регион“. Постојаното заедничко работно тело брои 21 член од следните институции/организации:

Табела бр. 8: Постојани членки на ИМРР

	Институција	Сектор
1	Центар за развој на Пелагониски регион	Јавен
2	Општина Битола	Јавен
3	Општина Прилеп	Јавен
4	Општина Ресен	Јавен
5	Општина Новаци	Јавен
6	Општина Могила	Јавен
7	Општина Демир Хисар	Јавен
8	Општина Крушево	Јавен
9	Општина Кривогаштани	Јавен
10	Општина Долнени	Јавен
11	Регионална Стопанска Комора Битола	Претставници на бизнис секторот
12	Регионална Стопанска Комора Прилеп	Претставници на бизнис секторот
13	Локална Акциона Група Пелагонија	Невладин
14	Локална Акциона Група Преспа	Невладин
15	Локална Акциона Група АГРО-ЛИДЕР	Невладин
16	Фондација ПЕЛАГОНИЈА-ПРЕДА	Невладин
17	Универзитет “Св. Климент Охридски” Битола	Образовен
18	Занаетчиска Комора Битола	Претставници на бизнис секторот

19	Занаетчиска Комора Прилеп	Претставници на бизнис секторот
20	Здружение за одржлив и урбан развој Архитектура и Амбиент АРХАМ	Невладин
21	Федерација на фармери на РМ	Невладин

Членовите на Заедничкото работно тело од општините ги именуваат Претседателите на општинските Совети со одлука, а врз основа на одлуките на Советите за воспоставување на меѓуопштинска соработка. Останатите членови ги именуваат највисоките органи на управување на институциите/организациите од каде доаѓаат. Начинот на гласање и носење одлуки во ИМРР е регулиран со концептот на мнозински број на гласови од вкупниот број на членови на Заедничкото работно тело односно од вкупниот број на присутни членови на Заедничкото работно тело.

Седниците на Заедничкото работно тело се одржуваат во просториите на Центарот за развој на Пелагонискиот плански регион, Битола и во просториите на Фондација Регионална Развојна Агенција на ПЕЛАГОНИЈА-ПРЕДА, во Прилеп. По потреба, одлука и претходен договор на членовите на ИМРР, седницата може да се одржи и во други простории и локации.

Делокругот на работа на ИМРР е дефиниран во рамки на *Деловник за работа на Интегрираната мрежа за регионален развој на Пелагонискиот плански регион* според кој таа треба да:

- Координира активности за развој на приватниот сектор со цел зголемување на регионалната конкурентност и овозможување на учество на приватниот и граѓанскиот сектор во нивната имплементација;
- Обезбедува поддршка на ЦРППР во координација на подготовката и спроведувањето на проекти од регионално значење во области:
  - пристап на малите и средните претпријатија до достапни фондови и владини субвенции;
  - поддршка за бизнис идеи: истражувања и иновации;
  - пристап и конекции на малите и средните претпријатија со домашниот и странскиот пазар и организирање на Business-to-Business средби;
  - олеснување на иницијативи за странски директни инвестиции, првично користејќи инфраструктури во индустриските зони;
  - мерки за унапредување на руралниот развој, ревитализација на селата и развој на специфични форми на туризам во ВПР;
  - зелен раст, вклучувајќи и есо-labelling и спроведување на агро-еколошки мерки;
  - поддршка при имплементација на активни мерки за локалниот пазар на труд;
  - посредување при склучување на партнерства меѓу локалната власт, граѓанскиот и приватниот сектор за да се реализира испорачување на инклузивни, диверзифицирани и иновативни граѓански услуги.

ДЕЛ III

МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ИЗРАБОТКА НА ПРОГРАМАТА ЗА РАБОТА И АКЦИОНИОТ ПЛАН НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ НА ПЕЛАГОНИСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН

3.1. ОПИС НА КОРИСТЕНА МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ИСТРАЖУВАЊЕТО

За потребите на проектната активност „Изработка на програма на Интегрираната мрежа за регионален развој во Пелагонискиот регион 2016-2018 и Акционен план 2016-2017“, беше спроведено детално истражување. Истражувањето се состоеше од:

- **Анализа на релевантни документи**

Истражувањето започна со анализа на постоечките регионални и локални документи изработени во Пелагонискиот регион, а кои се однесуваат на севкупниот економски развој на регионот. Беа анализирани Стратегиите за локален економски развој на општините во Пелагонискиот регион, Профилите на Општините, Стратегии и подстратегии за рурален развој, Локални акциони планови за различни теми (на пр. за еднакви можности и дискриминација, за животна средина, за развој на туризмот итн.), Програмата за развој на Пелагонискиот плански регион 2015-2019 година, Водичи за инвеститори итн. За оние Општини за кои не беа достапни Стратегии за локален економски развој за тековната година поради тоа што се во фаза на изработка, беа земени во предвид Стратегиите за локален економски развој за претходните години.

- **Одржување на работни состаноци со засегнати страни од Пелагонискиот плански регион**

Целта на одржувањето на работни состаноци со засегнатите страни од Пелагонискиот плански регион беше да се потврдат и прошират наодите од анализата на стратешките документите во врска со економскиот развој. Прашањата за кои се разговараше на интервјуата беа структурирани на таков начин да се соберат податоци за клучните потреби на чинителите во Пелагонискиот плански регион и да се испита нивната соработка, комуникација и ставови поврзани со можностите за вмрежување. Беа интервјуирани 3 претставници на локалните самоуправи и 4 лица од приватниот сектор со кои се разговараше за прашања поврзани со локалниот економски развој, социјалната инклузија, животната средина и клучните предизвици и потреби во поглед на овие области. Листата на интервјуирани лица е приложена како *Прилог 1 од Анализата*.

- **Спроведување на анкетно истражување**

Анкетното истражување беше спроведено од страна на консултантскиот тим ангажиран за подготовка на Програмата за работа на ИМРР. За потребите на дефинирање на економската состојба на Пелагонискиот плански регион беше користена **Алатката за самооценка на одржлив економски развој (SAT4SLD-self-assessment tool for local self-development)**⁴, развиена од страна на Регионалното биро на УНДП за Европа и Заедница на независни држави (ЗНД), а користена за изработка на Програми за работа на слични вакви мрежи од другите плански региони во Република Македонија. Детален опис на алатката има во следната точка од оваа Анализа.

Поопширен опис на користената методологија за истражувањето како и детална елаборација на резултатите од истражувањето се дадени во документот **Анализа на истражувањето на локалниот економски развој во Пелагонискиот плански регион**, достапен како *Прилог 2 на Програмата*.

---

⁴ <http://localdemocracy.net/2014/03/20/undp-self-assessing/>

ОПИС НА МЕТОДОЛОГИЈАТА ЗА АНКЕТНО ИСТРАЖУВАЊЕ

Користената алатка за самооценка на одржлив економски развој е во форма на прашалник (*Прилог 2 од Анализата*) кој им помага на локалните актери да ја оценат нивната тековна состојба и да оформат стратегии за поодржлива иднина, кои ги земаат предвид универзалните цели за одржлив развој:

1. Праведна дистрибуција и ефикасна употреба на јавните и природните ресурси.
2. Еднаков пристап до квалитетни јавни услуги.
3. Овозможување на вработувања и еднакви можности за работа.

Алатката ги обединува мислењата на четирите главни актери за локален одржлив развој: **локална власт**; **општество/ заедница** и оние кои ги застапуваат заедниците, како невладини организации и локални медиуми; **животна средина** и други претставници од јавниот, приватниот и невладиниот сектор со еколошки интереси или корисници на природни богатства; **приватен сектор** (претприемачи и сопственици на бизниси). Активностите кои произлегуваат од односите помеѓу овие актери треба да бидат водени од принципите на долгорочна визија, транспарентно донесување на одлуки, вклученост и еманципација, и поволна регулатива.

Прашалникот беше прилагоден согласно потребите на истражувањето и по електронски пат беше доставен до околу 300 испитаници со кои беа опфатени четирите типови на главни актери за локален одржлив развој. Прашалникот беше одговорен од стотина испитаници.

Дистрибуција на испитаници:

По тип на организација, 60% од испитаниците доаѓаат од приватен сектор, 22% доаѓаат од јавен сектор, 16% од невладин сектор и 1% е застапеноста на меѓународни организации во вкупниот број на испитаници.

По општина, најголем дел од испитаниците се од Општина Битола (66 испитаници) и Општина Прилеп (25 испитаници). Остатокот од испитаниците доаѓаат од следниве општини: Демир Хисар, Кривогаштани, Крушево, Ресен, Новаци и Могила.

Конструкцијата на прашањата е во форма на позитивни искази за кои беа овозможени пет опции на рангирање од 1 до 5, каде што 1 означува „воопшто не се согласувам“, додека 5 означува „целосно се согласувам“.

Ваквиот начин на рангирање означува „позитивна оценка“ на исказите и следствено – означува задоволство на испитаниците од локалниот економски развој **само кога просечната оценка е повисока од два.**

3.2. ПРОЦЕС НА СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ

За потребите на процесот на изготвување на Програмата за работа на ИМРР 2016-2018 година и Акциониот план на ИМРР за 2016-2017 година, беа одржани три еднодневни работилници на кои беа вклучени членките на ИМРР, вработените во ЦРППР и претставници од УНДП.

На трите еднодневни работилници преку презентации, групни вежби, интеракција и прибирање на сугестии и коментари на учесниците на работилниците, беа изработени предлог Програма за работа на ИМРР и предлог Акционен план на ИМРР.

- На првата работилница се работеше на преглед на резултатите од анализата на локалниот економски развој во Пелагонискиот плански регион, конципирање на визија, мисија и принципи на работење на ИМРР, утврдување на стратешки цели

на работењето на ИМРР, и групирање на овие стратешки цели во приоритетни области.

- За време на втората работилница се дефинираа приоритетните мерки врз основа на стратешките цели во дефинираните приоритетни области и се започна со идентификување на колективни акции за секоја приоритетна мерка. На крајот се даде преглед на можни начини за финансирање на потенцијалните колективни акции на ИМРР.
- На третата работилница се финализира структурата на колективните акции, се направи нивна приоритизација по години, се одреди финансиска рамка за секоја колективна акција и се разговараше за процесот на имплементација на Програмата, односно за важноста и значењето на Плановите за управување со ризици, за финансирање, за следење и мониторинг, и за комуникација и дисеминација.

ДЕЛ IV

РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕ И НАОДИ

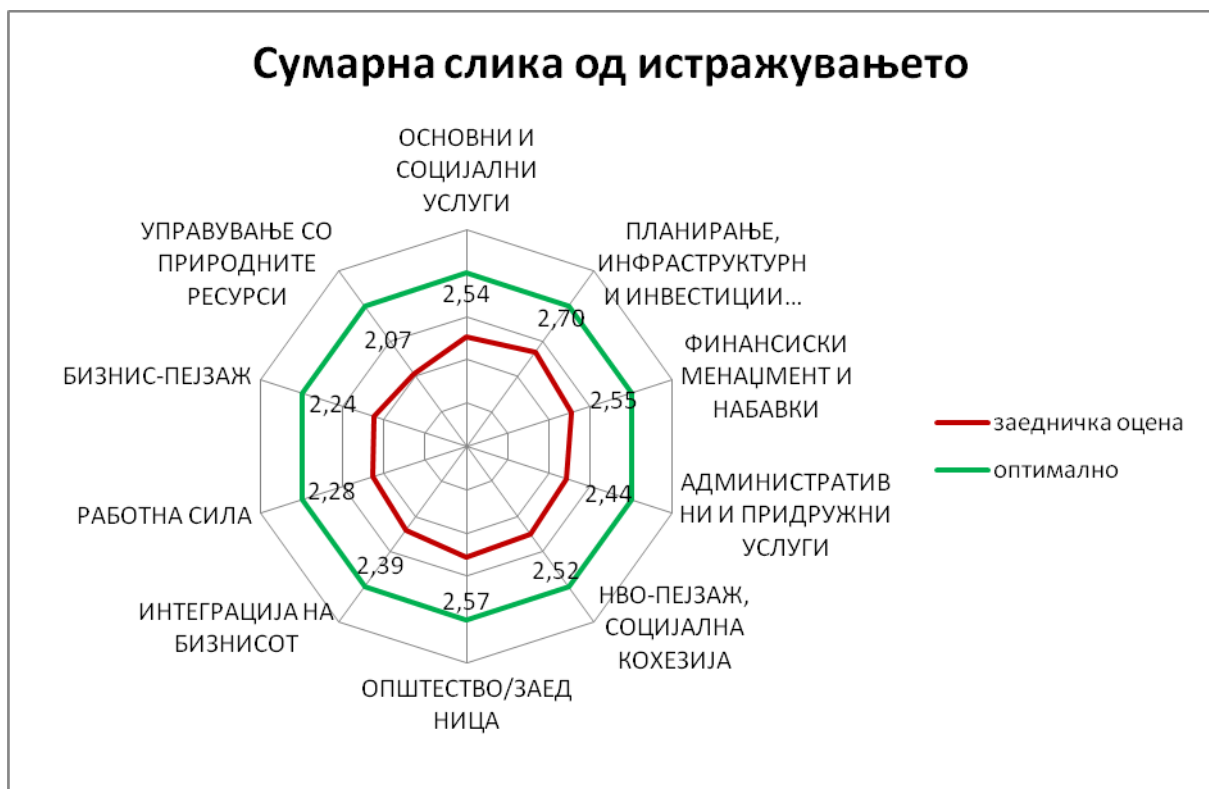

Анализа на просечна збирна оценка од истражувањето

Според методологијата на анкетното истражување, центарот на графиконите претставени подолу означува незадоволство/несогласување, а краевите на екстремите означуваат највисоко ниво на задоволство / согласување на испитаниците. Ова значи дека доколку поголем дел од испитаниците ги оцениле позитивните искази со повисоки оценки (имаат повисоко ниво на задоволство од локалниот економски развој на регионот), линијата ќе биде распространета кон надворешните екстремии на графиконот.

На графиконот претставен подолу (Дијаграм бр. 3), црвената линија го означува просечниот збиран став на сите испитаници опфатени со оваа анкета кој прикажува дека тие се просечно задоволни од развиеноста на економскиот развој на Пелагонискиот плански регион. Додека зелената линија пак, е дадена како референтна линија и го претставува посакуваното оптимално задоволство од локалниот економски развој на Пелагонискиот регион, и означува дека сите испитаници се согласуваат со позитивните искази.

Графичкиот приказ јасно означува дека постои голема можност за подобрување на локалниот економски развој.

Дијаграм бр. 3: Сумарен графикон од истражувањето со заедничка и оптимална оценка

Според резултатите, најслаба просечна оценка имаат следниве четири области:

Интеграција на бизнисот и бизнис пејзаж:

Прашањата во рамки на овие области опфаќаат оценка на повеќе аспекти кои се однесуваат на истражување на состојбите со приватниот сектор. Така, се истражува перцепцијата за тоа дали примената на локалната регулатива е предвидлива и овозможува долгорочно планирање, дали постои пристап до финансиски услуги за

мали и средни претпријатија, дали перспективните претприемачи активно се поддржуваат преку разни (не)финансиски услуги, дали фирмите се општествено одговорни итн.

Според официјалните статистики за регионите во Р.М. од 2015 година⁵, Пелагонискиот плански регион е втор во државата според бројот на активни деловни субјекти (11,4%), веднаш после Скопскиот регион. Идентично е рангирањето и кога станува збор за водечки региони по број на новосоздадени претпријатија, но и број на згаснати претпријатија.

Доколку ниската оценката од истражувањето се комбинира со значајноста на резултатите од статистичките податоци, ќе се добие заклучок дека би било соодветно кога ИМРР би посветила значајно **внимание на оваа тема при конципирање на стратешките приоритети, мерки и колективни акции на мрежата.**

Најголем дел од засегнатите страни од Пелагонискиот плански регион со кои беа одржани работни состаноци се согласија за тоа дека постои добро воспоставен дијалог помеѓу локалните коморски организации и општинската власт, а дека еден од основните проблеми на економскиот развој не само во регионот, туку во целата држава, е тоа дека **регулативата е променлива, непредвидлива и не овозможува долгорочно планирање.**

Работна сила:

Мнозинството од испитаниците се едногласни за тоа дека потребата работниците да мигрираат заради наоѓање работа расте, платите на работната сила не растат како резултат на продуктивноста на трудот, уделот на работниците во формалниот сектор расте. Од ваквите ставови на испитаниците потекнува и релативно ниската оценка на оваа област.

Заклучок од целокупното истражување за целите на проектот е дека младите лица ја претставуваат основата на работната сила и иднината на општините. Нивното континуирано иселување од Пелагонискиот регион доведува до тоа најчесто приватните институции – особено оние кои имаат потреба од работна сила со специфични работни квалификации да се соочуваат со тешкотии при изнаоѓањето на соодветен кадар за своите потреби. Причините поради кои младите мигрираат се повеќекратни, и надвор од опсегот на истражување на ова прашање.

За потенцирање на важноста на резултатите од ова истражување ќе се служиме со наодите од работните состаноци одржани со претставници од три општини во Пелагонискиот плански регион и четири приватни фирми. Едногласно, како еден од најголемите проблеми и областите на кои треба да се даде приоритет беше наведено **прашањето на работната сила и одливот на мозоци од регионот и државата.**

Управување со природните ресурси:

Ниска оценка во делот „управување со природните ресурси“ произлегува од ставот на мнозинството испитаници дека: статусот на природните ресурси и локални екосистеми не е здрав или во добра состојба; граѓаните немаат пристап до детални информации за загадувачите на општинската територија, а општините немаат добро развиени програми и политики за поттикнување на граѓаните и фирмите да ја намалат потрошувачката на енергија итн.

Како што е наведено во Програмата за развој на Пелагонискиот плански регион 2015-2019, „главни столбови на економијата на Пелагонискиот плански регион се производството и преработката на земјоделски производи и експлоатацијата на

⁵ <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/RegioniteVoRM2015.pdf>

минерални суровини. Регионот меѓу другото е најголем производител на јаболка, тутун и млеко“. Ова зборува за важноста на управувањето со природните ресурси и задржување на квалитетот на животната средина. Меѓу другото, чистата и здрава животна средина и нејзиното добро управување се едни од основните предуслови за развој на одржливиот туризам.

Како дел од истражувањето за целите на овој проект беше направена и анализа на стратешки документи на сите општини. 6 од 9 општини во своите стратегии за локален економски развој (Битола, Ресен, Новаци, Могила, Кривогаштани, Демир Хисар) заштитата на животната средина и природните ресурси ги имаат наведено како дел од стратешките приоритети, а во рамки на оваа област имаат дефинирано стратешки програми и активности за постигнување на поставените цели. Иако досега општините во своите стратешки определби дефинирале дека треба поактивно да се делува во насока на заштита на животната средина и управување со природните ресурси, општата перцепција на испитаниците од Пелагонискиот плански регион во однос управувањето со природните ресурси и заштитата на животната средина е негативна. Ваквата состојба иницира да еден од проблемите врз кои ќе делува ИМРР биде во оваа област.

Наоди од работни состаноци

Во овој дел е направена сублимација на најчестите и најприоритетните проблеми и предизвици со кои се соочуваат сите организации, без разлика на тоа на кој сектор припаѓаат:

- **Младите лица од Пелагонискиот плански регион масовно се отселуваат, а работодавците се соочуваат со потешкотии при регрутација на работна сила.**
Низ општините во Пелагонискиот плански регион ретки се младите кои по завршување на високото образование одбираат да се вратат во својот роден град и таму да ја започнат својата професионална кариера. Ова директно влијае на успешноста на приватните бизниси коишто сè повеќе се соочуваат со тешкотии при изнаоѓањето на соодветен кадар за своите потреби. Освен тоа, тековното население старее и има негативна стапка на природен прираст. Ова пак води до намалување на работоспособното население во апсолутна вредност. Од друга страна треба да се потенцира и фактот што индустријата не отвора нови работни места.
- **Инфраструктурните услови за брз економски развој на регионот се многу лоши.**
Инфраструктурата е еден од основните предуслови за економскиот развој на регионот, и сè додека не бидат решени проблемите со истата, не може да се очекува да бидат направени поголеми инвестиции. Особено тука треба да се стави акцент на домашните производни фирми чиј раст и развој директно зависи од извозот. Доколку не постои извоз, овие услови се тешки за остварување сигурна иднина за фирмите, затоа што македонскиот пазарот се намалува, како што се намалува и неговата куповна моќ.
- **Легислативата е променлива и не дозволува долгорочно планирање.**
Според интервјуираните лица, државата не нуди доволна правна сигурност. Честите промени на законите доведуваат до нивно отежнато следење и примена, и ја прават правната клима на државата неповолна за планирање на активностите и идниот развој на фирмите за подолг временски период. За прогресивен економски развој, државата треба да овозможи соодветна политика, мерки и амбиент.

Заклучок од спроведената анализа

Според наодите од истражувањето, одржливиот економски развој не може да биде наметнат од „врвот-надолу“; туку треба да биде дефиниран и воден од локалните актери, па затоа е важно да се воспостави континуиран процес на следење на локалните мислења за квалитетот на живеење на локално ниво. Локалните актери не само што најдобро ги знаат своите потреби, расположливи ресурси и приоритети, туку и имаат најголем удел во зајакнување на благосостојбата во нивните заедници.

Сублимираната оценка на ставовите на сите испитаници покажува дека **просечното задоволство на граѓаните во Пелагонискиот плански регион од локалниот економски развој е сè уште далеку од оптималното ниво на задоволство**, и постои голема можност и потреба за негово подобрување.

Општините во Пелагонискиот плански регион располагаат **со многу ограничени ресурси** кои не можат да се стават во функција на обезбедување на поголема стимулација на локалната економија.

Приватниот сектор е двигател на економскиот развој, и во насока на искористување на неговите потенцијали, потребно е локалните и централните власти да обезбедат **стабилна регулатива** која овозможува долгорочно планирање, да обезбедат **повеќе услуги за бизнисите и поефективна комуникација и координација** помеѓу приватниот сектор и органите на локалната самоуправа.

Едни од најприоритетните решенија на проблемите со кои се соочуваат сите засегнати страни во овој регион, а чие решавање е императив за постигнување на економски развој, се:

- подобрување на инфраструктурата во целиот регион,
- воспоставување на механизми за соочување со одливот на млади мозоци и недостатокот на работна сила,
- зауздување на негативниот природен прираст на населението во овој регион,
- овозможување на разни мерки и поволности за стимулирање на производно ориентираните фирми и зголемување на извозот,
- стимулирање на хоризонтална и вертикална координација и соработка помеѓу разните чинители од регионот,
- овозможување на поволности за граѓаните за инвестирање во нови бизниси,
- потпомагање на малите и средните претпријатија,
- овозможување подобра заштита на животната средина,
- развој на туризмот и рурален развој.

Испитаниците развојот на локалната економија и постигнување на благосостојба на жителите на Пелагонискиот плански регион го разбираат како целосно зависен од централната власт, а во најмала рака како заедничка надлежност на локалната и централната власт, поради недоволни развиени капацитети и можности одредени политики целосно да се спроведат на локално ниво.

Заедничка перцепција е дека **координацијата помеѓу чинителите од различни сектори е многу мала**, и дека нејзиното подобрување ќе има добро влијание на спроведувањето на иницијативите за подобар економски развој. Овие проблеми можат да бидат решени токму преку создавањето на Интегрираната мрежа за регионален развој, која како облик на меѓуопштинска соработка треба да обезбеди подршка на општините, јавниот сектор, бизнис заедницата, невладиниот сектор и сите останати засегнати страни од Пелагонискиот плански регион, во областа на регионалниот развој, а со акцент на економскиот развој на регионот.

ДЕЛ V

АНАЛИЗА НА СЕВКУПНИОТ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ НА ПЕЛАГОНИСКИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН

Еден од чекорите за изработка на релевантна и сеопфатна Програма за работа е детална анализа на опкружувањето на ИМРР која подразбира идентификување на слабите и јаките страни на Пелагонискиот плански регион како и заканите и можностите кои се јавуваат во него. Анализата на Пелагонискиот плански регион ќе придонесе кон дефинирање на најважните фактори кои се клучни за работата на ИМРР и кои ќе бидат земени во предвид при носење одлука за идните правци во кои ќе биде насочувана нејзината работа.

Најчесто користената алатка за анализи од ваков карактер е алатката СВОТ (*SWOT*, *strengths*-силни страни, *weaknesses*-слаби страни, *opportunities*-можности и *threats*-закани). Оваа алатка се користи со цел да ги идентификува клучните внатрешни (силни и слаби страни) и надворешни (можности и закани) фактори на Пелагонискиот регион, кои се важни за постигнување на целта на работењето на ИМРР, истовремено давајќи можност да се добие сеопфатна слика на опкружувањето во кое ќе биде реализирана Програмата на Интегрираната мрежа.

СВОТ анализата ги групира клучните информации во две главни категории: внатрешни и надворешни фактори. Така, беа дефинирани:

- **Силните страни на регионот** (внатрешни карактеристики на Пелагонискиот регион кои придонесуваат кон реализацијата на Програмата на ИМРР, искористување на можностите и елиминирање на заканите од опкружувањето).
- **Слабите страни на регионот** (внатрешни карактеристики кои негативно влијаат на реализацијата на Програмата на ИМРР, го зголемуваат влијанието на заканите и го намалуваат потенцијалот на можностите).
- **Можностите во опкружувањето** (надворешен фактор за чие искористување треба да се искористат силните страни на организацијата).
- **Заканите од опкружувањето** (надворешен фактор кој доколку не се елиминира преку искористување на силните страни на организацијата, може да придонесе кон неуспех во реализација на Програмата на ИМРР).

При поставување на релевантните приоритети области, стратешки цели, мерки и колективни активности на ИМРР, беа земени во предвид потребите и можностите на Пелагонискиот регион.

Резултатите од СВОТ анализата во контекст на регионалниот развој на Пелагонискиот регион се прикажани во табелите што следуваат.

СИЛНИ СТРАНИ

- Регионот има добра географска положба и одлични климатски услови;
- Постојан пораст на бројот на активни деловни субјекти;
- Постои соработка и интеграција помеѓу организации од различни сектори во регионот во насока на зајакнување на економскиот раст;
- Постои голем број на активни НВО кои активно придонесуваат за развој на регионот; (ЛАГови, здруженија на фармери, младински организации итн.)
- Постои поддршка за развој и зачувување на занаетството;
- Постои развиена свесност помеѓу граѓаните и локалните актери за можноста за регионален развој;
- Постои заедништво помеѓу жителите на Пелагонискиот регион;
- Постојење на локални индустриски зони со ДУП;
- Активен културен живот (организирање на значајни културни настани од страна на општините во регионот);
- Постојат голем број на историски места и локалитети, како и природни убавини со потенцијал за развој на алтернативен туризам во регионот;
- Капацитети за воспоставување на регионален бренд;
- Развиено примарно земјоделско производство со потенцијал за понатамошен развој на неколку култури (јаболка, тутун, пиперка, кромид, пченица, градинарски култури)
- Потенцијал за производство на производи од шумски плодови и мед;
- Постојат природни услови и ресурси за подобар економски раст (обработливо земјиште, руди, минерални сировини, вода) како и потенцијал за производство на енергија од обновливи извори;
- Широка употреба на механизација за обработка на земјата и опрема за наводнување.

СЛАБИ СТРАНИ

- Неповолни демографски карактеристики и трендови во регионот;
- Иселување на млади и талентирани кадри;
- Недоволна развиеност на свеста кај младите за социјално исклучените лица;
- Потреба од зголемување на нивото на институционална координација;
- Невклучување на сите засегнати страни при носење на стратешки одлуки;
- Недоволна моќ за влијание на локалните актери врз економскиот раст;
- Државните институции немаат доволен капацитет за поддршка на приватниот сектор;
- Доцнење на урбанистичка документација за отпочнување на градби на индустриски објекти;
- Лоша сообраќајна и транспортна инфраструктура и лоша поврзаност со автопат и аеродром;
- Големи разлики во развојните карактеристики помеѓу општините во рамките на регионот;
- Слаба финансиска моќ на граѓаните од регионот;
- Недостаток на планско урбанистичка документација за развој на туризам и недостаток на сместувачки капацитети;
- Недостаток на спортски објекти;
- Недоволна искористеност на достапните фондови и слаб капацитет за подготовка на проектни апликации;
- Недостаток на комунална и водоводна инфраструктура во руралните средини;
- Недостаток на систем за собирање, рециклирање и селекција на отпад;

- Недостаток на систем за следење на состојбата на животната средина;
- Постојење на индустриски загадувачи и слаби капацитети за пречистување на отпадните води.

МОЖНОСТИ

- Постојење на индустриски зони и активности за привлекување на инвестиции; Програми за поттик и развој на претприемништвото;
- Можности за зголемување на извозот;
- Брза регистрација на фирма;
- Пад на цената на енергенсите;
- Изработка на локални економски развојни програми и формирање на професионални сектори кои ќе помагаат за размена на искуства од работата на невладините организации во имплементирање на проекти за економски раст;
- Обновување на регионалните и локалните патишта;
- Моност за прекугранична соработка и создавање на интернационални партнерства (регионална и меѓународна соработка);
- Привлекување на средства од фондови и донатори-можности за пристап до средствата од Програми, владини мерки, ИПА фондови, други ЕУ фондови;
- Зголемена побарувачка за активен, рекреативен и спортски туризам од државата и регионот;
- Можности за развој на различни видови туризам (алтернативен, зимски, здравствен, културен) и моност за инвестиции во сместувачки капацитети;
- Пазари за продажба на производите од Пелагонискиот плански регион;
- Надградба на капацитети за заштита и одржливо управување со животната средина, изградба на регионални депонии и искористување на обновливи извори на енергија.

ЗАКАНИ

- Нестабилна политичко безбедносна ситуација на Балканот;
- Политичка нестабилност и криза во државата;
- Побарувачка на квалификувана работна сила од страна на Западните земји;
- Тренд на намалување на вредноста на работната сила;
- Некористење на новите инвестициони фондови поради долги и тешки процедури за нивно добивање;
- Светска економска криза;
- Увоз на производи кои го загрозуваат домашното производство;
- Конкурентни туристички дестинации од останатите региони во државата и надвор од неа;
- Забавување на евро-атлантските интегративни процеси на Републиката;
- Недоволна алокација на финансиски средства за подобрување на инфраструктурата во регионот од страна на државата;
- Постојење на загадувачи во околината на регионот;
- Влијание на климатските промени во земјоделието и инфраструктурата;
- Затворање на странски пазари.

ДЕЛ VI

ВИЗИЈА, МИСИЈА И ПРИНЦИПИ НА РАБОТЕЊЕ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ

6.1. Визија

Интегрирана мрежа за регионален развој која преку доверба и соработка ќе придонесе за напредок на бизнис секторот, а со тоа ќе стане лидер во подобрувањето на економскиот и социјалниот развој како и развој на опкружувањето на Пелагониски плански регион

6.2. Мисија

Интегрирана мрежа за регионален развој која ќе придонесе за унапредување на економскиот развој на Пелагониски Плански Регион, преку заедничка соработка и доверба на сите чинители во регионот

6.3. Принципи

Принципите претставуваат вредности на организацијата која ја предводат во процесот на развивање и имплементирање на нејзините програми и активности. Работата на ИММР е заснована врз основа на следниве десет принципи:

- **Непристрасност**
  - Членовите на ИМРР, при вршење на работите и задачите во рамки на ИМРР, треба да обезбедат еднаков третман на сите членки и засегнати страни на ИМРР;
  - Воспоставување на правила за работа кои ќе обезбедат еднакви права за сите членови на организацијата и засегнатите страни.
- **Професионално однесување**
  - Лицата кои се директно инволвирани во извршување на задачите тоа треба да го прават стручно, навремено и непристрасно, со цел квалитетот на услугите и објективноста во работата да бидат на високо професионално ниво;
  - Секоја членка на ИМРР може да одбие имплементација на задачи и активности зададени од страна на претпоставените доколку тие не се усогласени со законот и интерните одлуки и регулативи на ИМРР.
- **Транспарентност во надворешна и внатрешна комуникација**
  - Сите членки и членови на Заедничкото работно тело треба да обезбедат навремен и точен пренос на информациите до сите членови на организацијата;
  - Сите членови на Заедничкото работно тело и одговорните лица треба да обезбедат навремен и точен пренос на информациите до сите засегнати страни;
  - Ставовите искажани во името на ИМРР треба да го изразуваат мислењето на ИМРР, и за истите треба да постои претходна согласност од мнозинството членови;

- Членовите на ИМРР се должни во меѓусебната комуникација податоците кои ги доставуваат да бидат јасни, вистинити и точни.
- **Соработка помеѓу членовите на ИМРР**
  - Членовите на ИМРР се должни да воспостават професионална меѓусебна комуникација за извршување на секоја работа за и во име на ИМРР;
  - Членовите на ИМРР се должни да негуваат добри меѓучовечки односи и соработка, изградени на принципите на заемно почитување, толеранција и професионалност. Отворената размена на информации и искуства, како и непосредното делување, пресудно влијаат на развивање на чувство на заедништво и соработка;
  - Секој член кој ќе раководи со одредена активност или работна задача, е должен навремено и професионално да го информира Работното тело/ИМРР за напредокот на спроведување на истите;
- **Доверливост на информации и професионални тајни**
  - Сите членки на ИМРР се должни да ги почитуваат принципите на доверливост, дискреција и професионална тајна;
  - Сите членки на ИМРР се должни да го спречат изнесувањето на информации и професионални тајни кои можат негативно да се одразат на резултатите и угледот на ИМРР или на некој од неговите членови;
- **Конфликт на интереси**
  - Членките на ИМРР треба да избегнуваат активности кои можат негативно да влијаат врз ИМРР;
  - Членовите на организациите треба да ги идентификуваат и дискутираат можните конфликти; да избегнуваат ситуации кои предизвикуваат конфликтно однесување и да работат на план за решавање на можните конфликти.
- **Економично користење на средствата доделени на ИМРР**
  - Сите членови на организациите треба ефективно и економично да управуваат со материјалните средства; да доставуваат финансиски и наративни извештаи до сите членови кои се вклучени во имплементацијата на проектите или активностите итн.
- **Однос на ИМРР кон владините институции и бизнис заедницата**
  - ИМРР ќе соработува и ќе биде вклучена во проекти и програмски активности со владини институции и бизнис секторот единствено во случаи кои нема да ги нарушат основните принципи на работењето на организацијата, интерните акти и воспоставените принципи
- **Совесно работење**
  - Сите членки на ИМРР и партнери треба да се однесуваат во согласност со процедурите и правилата за работа;
  - Членките на ИМРР не треба да работат на штета на организацијата или да преземаат активности кои ќе имаат негативни ефекти врз ИМРР.

ДЕЛ VII

АНАЛИЗА НА КАПАЦИТЕТИТЕ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ

За дефинирање на внатрешните капацитети на ИМРР (јаки и слаби страни) како и на надворешните влијанија (можности и закани), спроведена е СВОТ (SWOT) анализа. Анализата е спроведена врз основа на капацитетите кои ги поседуваат организациите членки на ИМРР, а преку активно вклучување на претставниците кои беа дел од работната група. Целта на анализата е да ги идентификува клучните фактори за развој на ИМРР кои треба да се земат во предвид при дефинирање на приоритетните мерки и колективните активности.

Во следната табела се наведени резултатите кои произлегоа од анализата:

<p><u>Јаки страни</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Познавање на состојбите и проблемите во ППР; ✓ Соодветни човечки ресурси; ✓ Обучен човечки потенцијал; ✓ ИМРР има доволно соодветен кадар за остварување на поставените задачи; ✓ Капацитети да помогне да се идентификуваат проблеми во регионот преку истражувања, студии и сл.; ✓ Да даде поддршка на бизнис секторот преку помагање да се дојде до средства за развој. 	<p><u>Слаби страни</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Можност за појава на конфликт на интереси; ✓ Недоволно знаење и искуство во делот на управување со проектен циклус; ✓ Недоволна стручност и знаење за решавање на одредени проблеми; ✓ Недоволна соработка меѓу членките на ИМРР.
<p><u>Можности</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Поврзување со други сродни мрежи надвор од регионот; ✓ Пристап до фондови (финансиски средства); ✓ Соработка со медиуми. 	<p><u>Закани</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Често менување на законска легислатива; ✓ Губење на поддршка од донаторите; ✓ Конкуренција (појава на слични мрежи или форми на организирање); ✓ Политичка стабилност во државата и регионот; ✓ Губење на поддршка од власта; ✓ Економски случувања; ✓ Стагнација на економски раст.

При дефинирање на приоритетните мерки, интегрирани се колективни активности кои имаат за цел да ја подобрат работата на заедничкото работно тело и да го намалат влијанието на слабите страни при реализација на Програмата.

ДЕЛ VIII

СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ

Пред да се премине со преглед на стратешките цели, приоритетни области, приоритетни мерки и колективни акции на ИМРР за 2016-2018, накратко ќе биде дадено објаснување за значењето на овие поединечни целини.

Стратешките цели претставуваат одраз за тоа што организацијата сака да постигне преку нејзиното работење, односно резултати кои ИМРР се стреми да ги постигне. Стратешките цели треба да се во склоп на визијата и мисијата како основни постулати на постоењето и функционирањето на една организација.

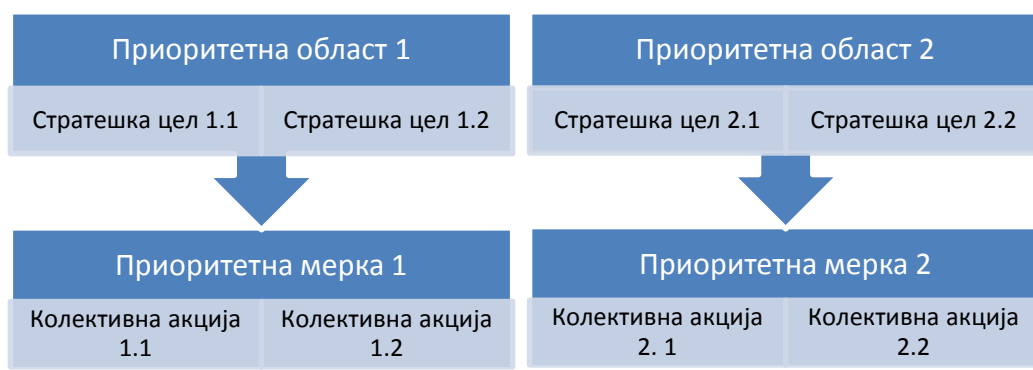
Дел од стратешките цели се меѓусебно и содржински поврзани, па за нивно подобро претставување и разбирање се групираат во заеднички целини наречени **приоритетни области**. ИМРР има вкупно четири приоритетни области во кои ќе делува (економско опкружување, социјално опкружување, животна средина и интерно зајакнување на мрежата), и преку своите активности ќе се стреми кон исполнување на што е можно повеќе од поставените цели во рамките на секоја приоритетна област. Приоритетните области се дефинирани со опширни називи, но насоката на делување на ИМРР во однос на секоја приоритетна област е трасирана од страна на целите поставени во *рамки на* секоја приоритетна област.

Со цел исполнување на своите цели, ИМРР поставува четири **приоритетни мерки** кои се тематски директно поврзани со *секоја од четирите приоритетни области*. Приоритетните мерки се посспецифично дефинирани искази за тоа што ќе постигне ИМРР во рамки на секоја приоритетна област. А, како тоа ќе биде постигнато е дефинирано преку **колективните акции**, кои всушност ги означуваат *активностите* што ќе се преземат во рамки на секоја приоритетна мерка. Преку исполнување, односно спроведување на колективните акции, ИМРР ќе се стреми кон остварување на погоре поставените стратешки цели.

Важно е да се напомене дека една колективна акција може да придонесе кон остварување на една или повеќе стратешки цели во рамки на една приоритетна област.

Доколку се обидеме хиерархиски да прикажеме се што е погоре наведено, приоритетните области би биле на врвот на истата хиерархија. Во рамки на секоја област има соодветен број на стратешки цели. Секоја приоритетна област е поврзана со една приоритетна мерка, во чии рамки пак има соодветен број на колективни акции дефинирани согласно целите и ресурсите со кои ИМРР располага во моментот.

Поврзаноста на приоритетните области, стратешки цели, приоритетни мерки и колективни акции е прикажана на следниов графикон.

8.1. СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ НА ИМРР

Стратешките цели претставуваат насока во која треба да се движат плановите и активностите на организацијата, односно приказ за тоа што организацијата сака да постигне преку своето делување.

Еден од предусловите за постигнување на целите и задачите на организацијата е постоење на добро развиени приоритети кои се јасно поврзани со визијата и се насочени кон стимулирање на посветеност на луѓето во организацијата.

Дефинираните стратешки цели на ИМРР се во согласност со стратешките цели наведени во Програмата за развој на Пелагониски плански регион, дефинираниот делокруг на работа на ИМРР и целите и барањата на организациите членки на ИМРР.

ИМРР дефинира **13 стратешки цели** поделени во **четири приоритетни области**:

Економско опкружување

- **СЦ1.1:** Да ја унапреди соработката помеѓу засегнатите страни од регионот;
- **СЦ1.2:** Да се посвети на креирање на соодветно опкружување за развој на различни видови туризам;
- **СЦ1.3:** Да придонесе кон препознатливост и брендирање на производите од регионот;
- **СЦ1.4:** Да обезбеди поддршка за јакнење на локалните бизниси;
- **СЦ1.5:** Да направи усогласување на побарувачката и понудата на работен кадар согласно потребите на регионот.

Социјално опкружување

- **СЦ2.1:** Активно да учествува во делот на креирање на регионални политики и одржливи модели за унапредување на социјалното опкружување;
- **СЦ2.2:** Да врши идентификација и обезбедување на неопходни социјални услуги за економски раст.

Животна средина

- **СЦ3.1:** Да ја зголеми свеста кај населението за одржливо управување со природни ресурси, енергетска ефикасност и животна средина;
- **СЦ3.2:** Одржливо урбанистичко планирање и уредување на просторот и инфраструктурата.

Интерно зајакнување на мрежата

- **СЦ4.1:** Зајакнување на капацитетите на членките на ИМРР;
- **СЦ4.2:** Воспоставување на ефективна и ефикасна соработка, и заеднички иницијативи помеѓу членките;
- **СЦ4.3:** Обезбедување на одржливост на организацијата и нејзина препознатливост.

8.2. УСОГЛАСЕНОСТ НА СТРАТЕШКИТЕ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТНИТЕ ОБЛАСТИ НА ИМРР СО ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВОЈ НА ПЕЛАГОНИСКИ ПЛАНСКИ РЕГИОН 2015-2019

Дефинирањето на приоритетните области и целите на Интегрираната мрежа за регионален развој земени како и развојот на колективните акции е направен согласно со:

- делокругот на работа на ИМРР
- стратешките цели и приоритети на Пелагонискиот плански регион
- целите и барањата на членките на ИМРР

Делокругот на работа на ИМРР е дефиниран во рамки на *Деловник за работа на Интегрираната мрежа за регионален развој на Пелагонискиот плански регион*, подетално елаборирано во точка 3.2 на Програмата (Профил на ИМРР).

Стратешките цели и приоритети на Програмата за развој на Пелагониски плански регион, дефинираат шест приоритетни области во кои регионот треба да ги развива своите активности. Согласно описот и активностите во рамки на приоритетите на Програмата за развој на ППР, ИМРР ќе ги насочи своите активности кон обезбедување на поддршка за следниве под-приоритети:⁶

- Приоритет 1.1: Подобрување на конкурентноста на претпријатијата и поттикнување на претприемништвото.
- Приоритет 2.1: Подобрување и збогатување на туристичката понуда на регионот.
- Приоритет 3.1 Подобрување на нивото на социјална и здравствена заштита.
- Приоритет 3.2 Поттикнување на современи образовни процеси со практична вредност.
- Приоритет 4.1 Подобрување на енергетската инфраструктура.
- Приоритет 5.1. Одржлив рурален развој.
- Приоритет 6.1 Унапредување на животната средина преку креирање услови за интегрирано управување со загадувањето.
- Приоритет 6.2 Оптимално користење и валоризација на природните ресурси и обновливи извори на енергија.

Целите и барањата на организациите членки на ИМРР се земени во предвид во процесот на развивање на Програмата за работа на ИМРР. Со активно вклучување во процесот на развивање на Програмата, организациите членки преку своите претставници имаат можност да ги дефинираат приоритетните области и стратешките цели кои сакаат да ги постигнат во предвидениот период на имплементација на Програмата.

---

⁶ Програма за развој на Пелагониски плански регион, 2015-2019

ДЕЛ IX

ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ И КОЛЕКТИВНИ АКЦИИ НА ИНТЕГРИРАНАТА МРЕЖА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ

9.1. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ И КОЛЕКТИВНИ АКЦИИ

Приоритетните мерки и колективните акции се дефинирани согласно четирите приоритетни области и стратешки цели на Мрежата. Преку дефинирање на приоритетни мерки и колективни акции, ИМРР се стреми да ги исполни стратешките цели во четирите приоритетни области.

Колективните акции се детално разработени во *Прилог 1: Акционен план за 2016-2017 година*.

Приоритетна мерка 1: Зајакнување на економското окружување и состојбата со пазарот на трудот во Пелагонискиот плански регион

Приоритетни прашања на кои ИМРР ќе го стави фокусот на своето работење се: ситуацијата со приватниот сектор, пазарот на труд и развојот на туризмот.

Во насока на искористување на потенцијалите на *приватниот сектор* потребно е да се обезбедат повеќе услуги за бизнисите и поефективна комуникација и координација помеѓу организациите од приватниот и другите сектори.

И покрај фактот што општините ги познаваат своите економски потенцијали и располагаат со голем број на податоци поврзани со нив, информациите кои тие ги поседуваат не се систематизирани на начин кој ќе обезбеди лесна меѓусекторка, меѓуопштинска и институционална размена. Ваквата ситуација придонесува до потешко вмрежување на ентитетите во регионот, консолидирање на понудата на производи и услуги и создавање на врзани понуди.

Во делот на *развој на туризмот*, регионот поседува многубројни квалитети како добра географска положба, одлични климатски услови, препознатливи производи, голем број на културни настани и манифестации кои треба да се земат предвид во насока на искористување на можностите кои доаѓаат од надворешното окружување, а се однесуваат на зголемената побарувачка од државата и регионот за активен, рекреативен и спортски туризам, како и можностите за развој на различни видови туризам (алтернативен, зимски, културен) и можности за инвестиции во сместувачки капацитети. Развојот на туризмот би имал директно влијание врз состојбата со работната сила и економското окружување на регионот.

Колективни акции во Приоритетна мерка 1:

К.А. 1.1. Развој на регионален бренд на Пелагонискиот плански регион.

К.А. 1.2. Подигнување на квалитетот на туристичката понуда, развој на нови конкурентни туристички понуди вклучувајќи и авантуристички туризам, и нивна промоција.

К.А. 1.3. Запознавање на бизнис секторот со можности за финансирање и развој на иновативни производи.

К.А. 1.4. Промоција на форми на здружување и обезбедување на директна поддршка при креирање на партнерства.

К.А. 1.5. Проценка на потребите на пазарот на трудот.

К.А. 1.6. Развој на тренинг модули за адаптирање на работната сила според потребите на пазарот на трудот.

Приоритетна мерка 2: Градење на капацитети за развој и испорака на услуги во делот на социјалното опкружување на регионот

Резултатите од анализата на тековната состојба покажуваат дека не сите општини во Пелагонискиот плански регион имаат градинки за згрижување на деца од предучилишна возраст. Општините кои имаат обезбедено градинки за чување, воспитување и нега на деца од предучилишна возраст неретко се соочуваат со недостаток на простор и реквизити за задоволување на тековните потреби. Дополнително, во рамки на регионот се јавува и потреба од продолжување на работното време на градинките и воведување на двосменско работење.

Недостатокот на детски градинки и други облици на времено згрижување на деца од предшколска возраст може да се надмине преку воспоставување на јавни-приватни партнерства и преку мобилизирање на граѓанскиот сектор за остварување на ваквите цели. Ваквите активности се поддржани и од страна на социјалните мерки на Владата на Република Македонија кои обезбедуваат поволности за инвестирање на приватниот сектор и создавање на соодветни облици на социјални партнерства за детска заштита.

Во рамки на поголемите општини постојат средни училишта кои нудат образование во делот на општествените, техничките и медицинските науки.

Во Прилеп и Битола се отворени Дневни центри за згрижување деца со социјален ризик чија цел е да дадат поголема поддршка и да им помогнат во реинтеграцијата и ресоцијализацијата на децата во социјален ризик како и поддршка на децата при нивно запишување во основно образование.

Во рамки на ППР нема соодветни установи, старечки домови и дневни центри наменети за обезбедување на услуги за поддршка на стари лица и нивно згрижување. Состојбите на лицата со инвалидитет се исто така во незавидна состојба.

Генерална карактеристика на регионот е дека многу малку се прави за овие групи да бидат вклучени во општеството и во процесите на добро управување. Главни причини за тоа се: немањето на дефинирани процедури за нивно вклучување (непостоење на системски решенија, посебно во делот на мапирање на истите и водење на бази на податоци), немањето на доволно знаење и човечки капацитети во институциите и последно, не помалку важно е немањето на доволно средства за реализација на истото.

Согласно со мандатот, капацитетите и можностите, ИМРР ќе се фокусира на подигање на капацитетите на образовните и социјалните институции за потребите на социјално ранливите групи и нивно интегрирање во општеството.

Процесот на децентрализација пак, им дозволува автономија на општините во одредени области и до одреден степен што ѝ дава можност на ИМРР да дејствува врз креирањето на регионалните политики и нивно активно вклучување во создавањето на социјално опкружување кое ќе одговара на потребите на населението.

Колективни акции во Приоритетна мерка 2:

К.А. 2.1. Подготовка на План за вклучување во креирањето на регионалните политики од областа на социјалното опкружување.

К.А. 2.2. Подигнување на капацитетите на образовните и социјалните институции за поквалитетна испорака на законски утврдените услуги.

Приоритетна мерка 3: Унапредување на условите за заштита на животната средина

Земајќи во предвид дека според бројот на претпријатија втора по ред гранка каде има најголем број на претпријатија е индустријата, преземањето на мерки за заштита на животната средина, намалување на загадувањето на воздухот и водата како и третирањето на отпадот се од голема важност.

Главни столбови на економијата на Пелагонискиот плански регион се производството и преработката на земјоделски производи и експлоатацијата на минерални суровини.⁷ Ова ја потенцира важноста за таргетирање на проблемот со отпадот и управување со водите кои се користат за наводнување со цел задржување на квалитетот на животната средина. Воспоставувањето на соодветни механизми за третирање на отпадот е исто така од голема важност и за туризмот како гранка која е во подем во рамки на регионот.

Со оглед на тоа што во ППР не постои регионална депонија, третирањето на цврстиот и течен отпад во регионот е приоритет. Подобрувањето на ваквата состојба е од особена важност во деловите каде нема воспоставено системи за канализација и водоснабдување и каде загадувањето на земјиштето значи и загадување на питката вода во одредени населени места.

Колективни акции во Приоритетна мерка 3:

К.А. 3.1.	Селекција на отпад.
К.А. 3.2.	Иницирање на третман на електронскиот отпад во регионот согласно законската регулатива.
К.А. 3.3.	Подобрување на енергетската ефикасност и искористеност на обновливите извори на енергија.
К.А. 3.4.	Лобирање во процесот на носење на одлуки поврзани со регулативите за урбанистички планови.

Приоритетна мерка 4: Подобрување на организациската стабилност и структура на ИМРР и градење партнерства со засегнатите страни

ИМРР е млада мрежа за чие успешно работење еден од предусловите е да стане оперативна и функционална, и сите силни страни со кои тековно се одликува да ги стави во функција на исполнување на поставените визија, мисија и приоритетни цели.

Мрежата дефинира неколку колективни акции преку чие исполнување ќе се надградат капацитетите на членките на ИМРР во одредени области, ИМРР активно ќе се промовира во регионот и државата, а ќе биде ставен и фокус на зајакнување на партнерските односи на ИМРР со организации од различни сектори од земјата и странство.

Колективни акции во Приоритетна мерка 4:

К.А. 4.1.	Воспоставување на оперативна и функционална организација на ИМРР.
К.А. 4.2.	Промотивна кампања за ИМРР.
К.А. 4.3.	Зајакнување на оперативните активности помеѓу засегнатите страни од земјата и странство.

⁷ „Програма за развој на Пелагонискиот плански регион 2015-2019“

ДЕЛ X

МОЖНИ ИЗВОРИ НА ФИНАНСИРАЊЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА НА ИМРР

Со цел да се обезбеди успешно и ефективно спроведување на колективните акции и да се зголеми нивното влијание во рамки на Пелагонискиот регион, потребно е да се обезбедат соодветни финансиски средства за нивна реализација. Во моментот, Интегрираната мрежа за регионален развој не е регистрирана и нема статус на правен субјект, односно е воспоставена со цел координација на целите и интересите на засегнатите страни од Пелагонискиот плански регион кои во моментот се членки, а се предводени од Центарот за Развој на Пелагониски плански регион. ЦРППР како координатор на Мрежата ќе биде носител на обезбедувањето на финансиски средства преку аплицирање на проектните идеи и активности во рамки на Акциониот план (Прилог 1 на оваа Програма).

Постојат повеќе извори на финансиски средства со кои може да биде поддржана имплементацијата на колективните акции (проекти) на ИМРР и тие може да се поделат во две групи:

- Можности за финансирање од национални фондови и донатори
- Можности за финансирање на интернационални фондови и донатори согласно потпишани билатерални и мултилатерални договори

10.1. *МОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАЊЕ ОД НАЦИОНАЛНИ ФОНДОВИ И ДОНАТОРИ*

Програми финансирани од страна на државниот буџет

1. Одделение за соработка со невладини организации

Еднаш годишно Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија објавува повик за финансирање на проектни идеи аплицирани од страна на фондации и здруженија. Релевантни области за ИМРР во рамки на овој повик се:

- Зголемување на економскиот раст и на вработеноста, пораст на животниот стандард на граѓаните и подобар и поквалитетен живот,
- Инвестирање во образованието, иновациите и информатичката технологија како клучни елементи за креирање општество базирано на знаење

2. Биро за регионален развој

Користејќи ја можноста на ЦРППР за аплицирање на повиците објавени во рамки на Бирото за регионален развој, ИМРР преку користење на нејзините овластување може да обезбеди финансирање на приоритетните колективни акции(проекти). Проектите кои може да обезбедат поддршка треба да припаѓаат во една од следниве области: *Технички* (регионални и локални патишта, водоводи и сл.); *Социјална инфраструктура* (училишта и здравствени установи); *Проекти за развој на туризмот во регионите; програмите за специфичен развој на селата*

3. Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој

Во рамки на Националната програма за рурален развој, која се објавува од страна на АФПЗРР, постои можност за обезбедување на финансиски средства во повеќе области кои обезбедуваат информирање на земјоделските производители и советодавни услуги во земјоделството, инвестиции во преработка и маркетинг на земјоделски производи, економско здружување преку членките на земјоделски стопанства и сл. Повикот се објавува еднаш годишно.

4. Агенција за промоција и поддршка на туризмот

Основна функција на Агенцијата е промоција на туристичките ресурси и капацитети на Република Македонија на меѓународно ниво. Со основна цел привлекување на туристи во Македонија како уникатна туристичка дестинација агенцијата има започнато со имплементација на проекти и кампањи финансирани од Владата на РМ.

На годишно ниво Агенцијата објавува повици за финансирање на културни, забавни, спортски, гастрономски и еколошки манифестации, кои се во согласност со Програмата за промоција и поддршка на туризам за 2015 година

Буџет на локалните самоуправи

Локалните самоуправи во рамки на своите буџети имаат предвидено ставка која поддржува организирање и реализација на активности од интерес на општината и регионот. Овие повици се генерално насочени кон невладини организации и индивидуалци кои имаат за цел да го промовираат или унапредат социо-економскиот и културниот живот на општината и регионот. Овие повици се објавуваат еднаш годишно.

Дополнително, во зависност од барањата, врз основа на ко-финансирање обезбедено преку преговори, постои можност за обезбедување на финансиски средства од страна на локалните самоуправи за реализација на активности кои се од големо значење за општините и регионот.

Наменски средства од приватен сектор

ЕВН Македонија

Постои повик кој на годишно ниво се објавува од страна на ЕВН Македонија и поддржува проекти кои се во делот на заштита и унапредување на животната средина.

Дополнително, доколку постои структурирана програма за работа, план и визија за успех во реализирањето на активностите, ИМРР ја има можноста за обезбедување на финансии преку спонзорства од страна на приватниот сектор во регионот преку преговарање и лобирање.

Средства обезбедени од невладин сектор

ЦИВИКА МОБИЛИТАС

Цивика Мобилитас е програма за развој на граѓанското општество во чии рамки може да се поднесат проектни апликации во повеќе компоненти како: а) поддршка и учење, б) финансиска поддршка за реализација на проекти и активности (институционални, акциски и ад-хок грантови) и в) истражување и развој. Во зависност од повикот, областите на делување и финансиските средства кои се нудат се варијабилни.

Дополнително, слично како и обезбедување наменски средства од приватниот сектор, доколку постои структурирана програма за работа, план и визија за успех во реализирањето на активностите, ИМРР преку преговарање и лобирање може да обезбеди пристап до финансиска поддршка од разни фондации.

10.2. *МОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАЊЕ ОД РЕГИОНАЛНИ И МЕЃУНАРОДНИ ФОНДОВИ*

Како кандидат членка за Европската Унија и врз основа на бројни билатерални договори, невладиниот сектор, општините во Република Македонија имаат пристап до следниве начини на финансирање:

- ИПА Фондови (<http://www.sep.gov.mk/content/?id=154#.VfmA1BGgqko>)
  - Програми за прекугранична соработка (CBC)
  - ИПАРД програма (IPARD)
  - Програма за развој на цивилното општество (Civil Society Development)
- Централни програми за финансирање од ЕУ
  - COSME
  - Horizon 2020
  - Еразмус +
- Финансирање од страна на меѓународни фондации, билатерални договори и сл.
  - SIDA
  - USAID
  - UNDP
  - Холандска Амбасада
  - Германска Амбасада
  - GIZ

ИПА Фондови достапни во рамки на Пелагонискиот Плански регион

1. Програми за прекугранична соработка (CBC)

Според позиционираноста на активностите, членките на ИМРР има пристап до две програми за прекугранична соработка: а) Македонија- Албанија и Македонија –Грција. Во рамки на овие програми мрежата има пристап до финансии кои ќе обезбедат поддршка во повеќе области како економски развој и унапредување на човечките ресурси, одржлив туризам и промоција и заштита на културното и национално богатство во регионот.

2. ИПАРД програма (IPARD)

ИПАРД програмата за рурален развој е насочена кон обезбедување на финансии за поддршка, раст и развој на индивидуални земјоделци и правни ентитети кои делуваат во делот на производство и преработка на храна како и развој на руралниот туризам. Средствата кои ги обезбедува оваа програма се по пат на кофинансирање, а висината на кофинансираните финансиски средства зависи од повеќе фактори.

Централни програми за финансирање од ЕУ

1. COSME и Horizon 2020

COSME и Horizon 202 се програми на Европската Унија кои обезбедуваат поддршка на малите и средните претпријатија кои доаѓаат од земјите од Европа и оние со статус на кандидат членки. Целта на двете програми е да ја подигне конкурентноста на малите и средните претпријатија и да обезбеди подобар и полесен пристап на финансии кои ќе придонесат до развој на нови иновативни и поконкурентни производи и услуги. Програмата Horizon 2020 силно го подржува учеството на чинители од јавниот сектор во оваа програма.

2. Еразмус +

Еразмус + е програма која обезбедува поддршка во делот на едукација, обуки, млади и спорт со цел да се придонесе до поголем социјално-економски промени на европско тло. Програмата се залага за раст, работни места, социјална еднаквост и инклузија. Преку три клучни акции, заинтересираните организации од образовниот, приватниот и НВО сектор може да аплицираат за добивање на грантови чиј износ зависи од потребите на апликантот и условите во самиот повик.

Финансирање од страна на меѓународни фондации, билатерални договори и сл.

1. SIDA

Поддршка на организации од граѓанскиот сектор кои развиваат и имплементираат проекти во делот на промовирање на динамично и демократско граѓанското општество и зајакнување на партнерствата со локалните организации.

2. USAID

Во рамки на USAID Македонија постојат повеќе програми кои обезбедуваат поддршка на проекти во следниве релевантни области:

- Инвестирање во земјоделското производство
- Унапредување на демократијата, човековите права и доброто владеење
- Поттикнување на развојот на приватниот сектор и одржлив економски раст
- Да се подигне улогата на жените и девојките во општеството

3. UNDP

Преку своите програми УНДП помага да се постигне искоренување на сиромаштијата, како и намалување на нееднаквостите и исклучување од општеството. Тие имаат за цел да им помогнат на земјите да развијат политики, лидерски вештини, партнерството способности, институционалните капацитети и да ја изградат нивната одржливост, со цел да ги задржат развојните резултати.

Приоритети на организацијата се да обезбеди услови за инклузивен раст, подобри услуги, одржливоста на животната средина, добро владеење и безбедноста.

ДЕЛ XI

ПЛАН ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА ЗА РАБОТА НА ИМРР

Успешната имплементација на Програмата за работа и Акциониот план на Интегрираната мрежа за регионален развој бара усогласување на сите компоненти од работата и делувањето на Мрежата. За таа цел процесите за оперативно планирање мора да се усогласени со сите членови и да овозможат ефикасен и ефективен систем на управување со Мрежата.

Како основна алатка која ќе се користи за насочување на активностите на членовите на ИМРР е **Акциониот план** (Прилог 01). Со цел успешно спроведување на Програмата за работа, потребно е да се дефинираат следниве елементи:

- План за управување со ризици
- План за комуникација и дисеминација
- План за следење и мониторинг
- План за финансирање

Тековно, работата на ИМРР ја организира и раководи Претседателот на ИМРР, кој е Раководител на Центарот за развој на Пелагонискиот плански регион. Тој ги свикнува седниците на Мрежата и претседава со истите. ЦРППР дополнително е задолжен за административните и логистичките работи за потребите на ИМРР, водење на архивата и се останато што е дефинирано со Деловник на работа на ИМРР.

11.1. ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ

Ризикот е настан или состојба која ако се случи може да влијае на реализација на целите на одреден проект или на целокупното работење на организацијата. Затоа, од огромна важност е како членките на Мрежата ќе се справат со ризиците и како ќе го намалат нивното влијание врз работењето на ИМРР и врз остварувањето на целите кои организацијата ги има поставено за следниот период. Во тој однос, Заедничкото работно тело ИМРР континуирано ќе прави проценка на ризиците и ќе развие план за нивно управување. **Планот за управување со ризиците** содржи:

- **идентификација на најчестиот вид на ризици** со кои се соочува една организација од типот на ИМРР,
- анализа на **влијанието на ризикот** по работењето на Мрежата кое може да биде високо, средно и ниско, како и
- опис на **стратегии за ублажување, односно намалување на ризикот** (во планот се идентификуваат мерки за ставање под контрола на идентификуваниот ризик, со цел да се минимизира секоја евентуална можност за појава на несакан ризичен настан со кое би било загрозувано работењето на Мрежата).

Во долната матрица, идентификувани се пет ризици кои имаат потенцијал да се случат и да ја доведат во прашање работата на ИМРР. Матрицата за управување со ризик го покажува видот на ризикот и влијанието кое може да го има.

Табела бр. 9: Преглед на идентификувани ризици

Тип на ризик	Опис на ризикот	Ниво на ризикот	Стратегија за ублажување на ризиците
Посветеност на членовите	Недоволна соработка и доверба помеѓу организациите членки	В	Развивање и имплементирање на активности поврзани со градење тимови и воспоставување на ефективно управување во Мрежата
Недостапност на финансиски ресурси	Недостаток од финансиски фондови како резултат на мал број	В	Развивање капацитети и политики помеѓу членките на ИМРР со цел да се поттикнат да аплицираат за

	поднесени и одобрени проектни апликации		кофинансирање на проекти и да создаваат добри односи со потенцијалните донатори
Недостаток на човечки ресурси	Не постои конзистентност кај членовите посветени на работата на ИМРР	C	Спроведување на активности за градење развивање на високо посветени тимови
Недостаток на вештини/капацитети на членките	Членовите на ИМРР немаат доволно капацитети за развивање и спроведување на проекти	C	Дефинирање на области за градење на капацитетите на членовите на ИМРР, развој и имплементација на програми за обука и тренинг.
Недостаток на интерес кај граѓанското општество	Немање интерес кај граѓаните и другите формални и неформални невладини организации за соработка	C	Создавање слика за организација која дава помош на граѓанското општество со цел исполнување на нивните права и подобрување на севкупниот економски развој во регионот

В - висок ризик; С- среден ризик и Н- низок ризик

Планот за управување со ризици треба да се ревидира периодично од страна на одговорниот тим со цел да претставува одраз на реалните потенцијални ризици по работењето на ИМРР.

11.2. ПЛАН ЗА КОМУНИКАЦИЈА И ДИСЕМИНАЦИЈА

Целта на **Планот за комуникација и дисеминација** е да овозможи навремено, јасно и адекватно информирање на сите засегнати страни за имплементација на Програмата за работа и планираните активности за наредниот период. Планот идентификува засегнати чинители, го дефинира типот на информациите потребни за секој од идентификуваните чинители, како и каналот за комуникација и динамиката на спроведување на комуницирањето.

Табела бр. 10: План за комуникација и дисеминација

Засегната страна	Информации	Канал за комуникација	Динамика
Членки	Најразлични интерни и екстерни информации за Мрежата и нејзиното опкружување (Програма за работа и Акционен план, Извештаи за имплементираните активности, Отворени повици итн.)	Официјална пошта, Телефонска комуникација, Директни средби, Веб страна	Континуирано, По потреба
Бизнис сектор	Информации за релевантни теми и активности	Веб страна, Е-пошта, Регионални стопански комори	По потреба
Граѓани (јавноста)	Информации за активностите на Мрежата	Веб страна, Медиуми, Преку активностите дефинирани во проектите	Континуирано, По потреба
Граѓански сектор (НВО)	Информации за релевантни теми и активности, Извештаи за имплементираните активности	Директни средби, е-пошта Веб страна	По потреба
Донатори	Програма за работа и Акционен план, Планирани активности, Потреба од дополнителни ресурси	Директни средби, Веб страна	По потреба
Образовни институции	Информации за релевантни проекти и активности	Директни средби, е-пошта Веб страна	По потреба

Планот за комуникација и дисеминација ќе зависи најмногу од тековните активности коишто се спроведуваат од страна на Мрежата, како и од нејзините тековни потреби и приоритетни прашања. Ревидирањето на планот ќе се прави периодично (најмалку еднаш до двапати годишно) на една од работните Седници на ИМРР каде сите членки ќе дадат свој придонес.

11.3. ПЛАН ЗА СЛЕДЕЊЕ И МОНИТОРИНГ

Следува опис за тоа што е План за мониторинг и евалуација и како треба да се спроведе процесот на мониторинг и евалуација. Во прилог се дадени форми кои може да се употребат со цел да се спроведат активностите наведени во овој дел.

Со имплементирање на активности за следење (мониторинг) и оценка (евалуација) на реализацијата на програмата за работа ИМРР ќе обезбеди континуиран проток на информации за начинот на кој се спроведува програмата и нејзината успешност како и навремено ќе известува за потенцијални ризици или промени кои ќе влијаат на нејзината работа.

Мониторингот е континуиран процес кој се фокусира на следење на процесот на имплементација на мерките и колективните активности како и постигнување на резултатите. Тој овозможува анализа на испораката на активностите наспроти плановите во реално време, обезбедувајќи „континуиран проток на информации“, со што се овозможува носење на навремени и „правилни“ одлуки.

За разлика од мониторингот кој се прави континуирано, **евалуацијата** на успешноста на спроведувањето на Програмата се прави периодично, во одредени временски интервали, најчесто на крајот од периодот за спроведување на акцискиот план и програмата за работа.

Со цел ефективно и навремено да го следи имплементирањето на планот, ИМРР ќе формира **Комитет за Следење и Оценка**. Овој Комитет ќе биде составен од 4 члена кои ќе овозможат развој и имплементирање на ефективни процеси на следење и евалуација на Програмата.

Комитетот за Следење и Оценка на ИМРР подготвува годишни извештаи за имплементирање на активностите од Програмата. Овие извештаи се поднесуваат до сите членки и содржат сумарни информации за напредокот на програмата вклучително и препораки за приоритетни активности во зависност од моменталната состојба во регионот и ресурси на ИМРР (финансиски и човечки).

На крај од планскиот период, **Комитетот за Следење и Оценка** ќе спроведе детална анализа за статусот на мерките и колективните акции како и степенот на исполнување на дефинираните цели. Овие наоди ќе претставуваат основа за новиот акциски план кој ќе се прави за следниот период. Преку овој процес тимот за следење и оценка ќе ја има можноста да учи од претходните искуства и соодветно да одговори на променетите услови.

Видот, форматот и динамиката на собирање на податоци и нивна анализа потребни со цел да се спроведе процесот на мониторинг се дефинирани во фазата на планирање. Анализите спроведени во текот на процесот на мониторинг обезбедуваат рана идентификација на проблеми и предизвици како и на промена на околностите кои може да бидат предизвикувачи на ваквите проблеми и овозможуваат преземање на корективни и превентивни активности согласно со ресурсите, временската рамка и другите фактори.

Планот за мониторинг и Планот за евалуација се дадени во *Прилог 3* и *Прилог 4* на Програмата, респективно.

11.4. ПЛАН ЗА ФИНАНСИРАЊЕ

Планот за финансирање содржи информации за потенцијалните извори на финансиски средства кои треба да се обезбедат за непречено функционирање и имплементација на колективните акции на ИМРР. Дополнително тој содржи информации и во однос на активностите коишто членките треба да ги преземат и нивните одговорности се со цел да ги обезбедат потребните финансии.

Во процесот на дефинирање на планот за финансирање, членките на ИМРР треба да одлучат дали ќе аплицираат на повици во кои се бара обезбедување на финансирање и начинот на кој ќе го обезбедат овие средства. Дефинирањето на ваквите политики ИМРР треба да го направи во рамки на активностите предвидени за воспоставување на оперативна и функционална организација на ИМРР.

Планот за финансирање дава одговор на следниве прашања:

- Кои се извори на финансиски средства ?
- Како може да се стигне до нив?
- Кој е одговорен за нив?
- Како ќе обезбеди финансирање?
- Права и обврски на членките

На годишно ниво, ИМРР носи одлука за начинот на финансирање на колективните активности, по што Раководното тело врши негово ревидирање согласно настанатите промени. Дефинирањето на извори за самофинансирање на мрежата ќе биде утврдено во следниот период и во голема мера ќе зависи од нејзината пререгистрација и добивање на правен статус. Планот за финансирање е даден во *Прилог 5* на Програмата.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Акционен план 2016-2017

Прилог 2: Анализа на истражувањето на локалниот економски развој во Пелагонискиот плански регион со Анекси

Прилог 3: План за мониторинг

Прилог 4: План за евалуација

Прилог 5: План за финансирање